



# ROVVILTNEMNDA I REGION 3 Oppland

Miljødirektoratet  
Klima- og miljødepartementet

Deres ref

Vår ref

Arkivnr

Dato 21.08.2019.

## Vedtak om kvote for lisensfelling av ulv i Oppland i 2019/2020

Rovviltnemnda har i møtet den 21. august 2019 vedtatt kvote og områder for lisensfelling av ulv i regionen;

**Rovviltnemnda har jf. §§ 4, 7 og 10 i rovviltforskriften myndighet til å fastsette lisensfellingskvote for ulv i region 3 (Oppland). For hjemmelsgrunnlag vises det til § 18b i naturmangfoldloven.**

**Rovviltnemnda vedtar en kvote på ... - ... ulver i region 3 (Oppland) uten noen nærmere regioninndeling for 2019/2020. Rovviltnemnda kan til enhver tid endre eget vedtak om kvote for lisensfelling dersom nye opplysninger tilsier det. Av hensyn til bestandssituasjonen og den genetiske variasjonen i bestanden, bør en vurdere tiltak slik at en ikke feller et individ som stammer fra den finsk – russiske bestanden.**

**Eventuelle endringer av områdegrenser og fordeling av gjenværende kvote underveis i fellingsperioden skal sekretariatet avklare med leder av nemnda. Bakgrunn, hjemmelsgrunnlag og begrunnelse går fram av saksframlegget fra sekretariatet.**

Vedtaket er fattet med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold § 18b, og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 10, jf. §§ 1 og 3.

Lisensfellingene iverksettes for å forhindre framtidige skader på bufe. Et uttak av .. ulver vurderes ikke å være til skade for bestandens overlevelse og vil ikke være til hinder for å nå det nasjonale bestandsmålet i 2020. Sekretariatets tilrådning følger etter dette vedtaket.

---

Postadresse:  
Rovviltnemnda i region 3  
c/o Fylkesmannen i Innlandet  
Serviceboks  
2626 LILLEHAMMER

Leder for rovviltnemnda:  
navn  
telefon  
e-post  
Adressen til Rovviltnemndas hjemmeside

Saksbehandler:  
navn  
telefon

Dette vedtaket kan påklages etter forvaltningslovens bestemmelser. Evt. klage stiles Klima- og miljødepartementet, og sendes via nemndas sekretariat som er Fylkesmannen i Innlandet.

Aud Hove (sign)

leder av rovviltnemnda i region 3

Vedlegg: saksframlegg fra Fylkesmannen i Innlandet

Til: Rovviltnemnda i region 3  
Fra: Sekretariatet/Fylkesmannen i Innlandet  
Dato: 15.08.2019

## **Forslag til kvote og områder for lisensfelling av ulv i Oppland/region 3 i 2019/2020**

Rovviltnemnda skal på det kommende møtet 21. august 2019 vedta eventuell kvote og områder for lisensfelling av ulv i regionen. Fylkesmannen i Innlandet kommer her med sitt forslag til kvote og områder for lisensfelling.

### **Forslag til vedtak:**

**Rovviltnemnda har jf §§ 4, 7 og 10 i rovviltforskriften myndighet til å fastsette lisensfellingkvote for ulv i region 3 (Oppland). For hjemmelsgrunnlag vises det til naturmangfoldlovens § 18 b.**

**Rovviltnemnda vedtar en kvote på 3 – tre - ulv i region 3 (Oppland) uten noen nærmere regioninndeling for 2019/2020. Rovviltnemnda kan til enhver tid endre eget vedtak om kvote for lisensfelling dersom nye opplysninger tilsier det. Av hensyn til bestandssituasjonen og den genetiske variasjonen i bestanden, må en vurdere tiltak slik at en at en ikke feller et individ som stammer fra den finsk – russiske bestanden.**

**Eventuelle endringer av områdegrensener og fordeling av gjenværende kvote underveis i fellingsperioden skal sekretariatet avklare med leder av nemnda. Bakgrunn, hjemmelsgrunnlag og begrunnelse går fram av saksframlegget fra sekretariatet.**

### **1. Bakgrunn**

Gjennom stortingets behandling den 6. juni 2016 av «Ulv i norsk natur. Bestandsmål for ulv og ulvesone», Meld. St. 21 (2015-2016), Innst. 330 S (2015-2016) er bestandsmålsettingen justert slik:

Bestandsmålet for ulv i Norge skal være 4–6 ynglinger per år, hvorav 3 skal være helnorske ynglinger, også ynglinger utenfor ulvesonen teller med. Ynglinger i grenserevir skal telle med på en faktor på 0,5.

Videre er prinsippene i rovviltforlikene av 2004 og 2011 lagt til grunn for den videre forvaltning av ulv i norsk natur. Dette innebærer at forvaltningen av ulv skal skje innenfor rammene av internasjonale forpliktelser etter Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven. Flertallet i Energi- og miljøkomiteen har påpekt at en tydelig soneforvaltning (geografisk differensiert forvaltning) er i samsvar med føringene i rovviltforlikene av 2004 og 2011.

## 2. Hjemmelsgrunnlag/andre styrings dokumenter

### «Rovviltforliket»

Representantforslag 163 S (2010-2011) (rovviltforliket) legger nye føringer for forvaltningen av rovvilt. Det ble ikke gitt egne føringer for ulv foruten at forvaltningen skal være tydeligere mellom de forskjellige sonene. Dette er stadfestet i et felles brev fra Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet, datert 21.mai 2014, om en tydelig soneforvaltning i rovviltforvaltningen.

### «Ulveforliket»

Stortinget behandlet den 6. juni 2016 Innst. 330 S (2015–2016) til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen til Meld. St. 21 (2015–2016) Ulv i norsk natur — Bestandsmål for ulv og ulvesone. Det ble vedtatt noen endringer av grensene til forvaltningsområdet for ulv, jf. vedlagt kart (figur 3). Videre skal bestandsmålet for ulv i Norge være 4–6 ynglinger per år, hvorav 3 skal være helnorske ynglinger. Også ynglinger utenfor ulvesonen teller med. Ynglinger i grenserevir skal telle med på en faktor på 0,5. Rovviltnemndene får også myndighet til å fatte vedtak som kan berøre familiegrupper som er felles med Sverige.

### Naturmangfoldloven

I naturmangfoldloven § 18 står det:

*Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk a) for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer, b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom,*

*c) for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning, (...)*

*Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.*

### Forskrift om forvaltning av rovvilt

Ved forskriften om forvaltning av rovvilt, fastsatt ved Kgl. res. den 18.3.2005, er de regionale rovviltnemndene gitt myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv etter forskriftens § 10. Det er en forutsetning for rovviltnemndenes myndighet at bestanden ligger over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionene. Region 3 (Oppland) har etter § 4 i rovviltforskriften ikke noen bestandsmål for ulv. Rovviltnemnda i region 3 (Oppland) har således myndighet til å fatte vedtak om lisensfelling av ulv.

Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Lisensfelling er felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og c), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet, jf. rovviltforskriften § 2. I henhold til naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b) kan felling gjennomføres for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom. I henhold til bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Følgende bestemmelser med tilhørende kommentarer gjelder vurdering av hvorvidt de regionale nemndene har myndighet til å fatte vedtak, og fastsetting av kvote for lisensfelling av ulv:

#### § 7 Generelle bestemmelser om vedtak fattet av rovviltnemnden

*Rovviltnemnden har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling etter forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11 når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf. forskriften § 4. (...) Nemndens myndighet skal for ulv og bjørn baseres på de siste dokumenterte data om siste års ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, jf. forskriften § 3 tredje ledd. (...)*

Rovviltnemndens vedtak skal bygge på den regionale forvaltningsplanen for rovvilt, data om biologiske og bestandsmessige forhold og om skade- og konfliktsituasjonen, jf. forskriften § 3 tredje ledd og § 6.

(...)

Etter at vedtak om kvote for felling er fattet etter forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11, skal irregulær avgang av rovvilt innenfor regionen belastes den kvote som er bestemt av rovviltnemnden.

#### Utdrag av kommentarer til § 7 som er relevante for region 3:

Første ledd regulerer når nemnden har myndighet til å fatte vedtak etter forskriften. Nemnden må derfor for hver rovviltart på vedtakstidspunktet ta stilling til om nemnden har myndighet til å fatte vedtak.

Det følger av første punktum at rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling etter forskriften § 8 og § 10 og jakt etter forskriften § 11 dersom bestanden av den enkelte art ligger over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen. Vurderingen av om nemnden har myndighet skal for ulv og bjørn baseres på de siste dokumenterte data om siste års ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, jf. forskriften § 3 tredje ledd. (...).

I de tilfeller der de nasjonale bestandsmålene i regionen ikke er nådd har ikke rovviltnemnden myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling og jakt. I disse tilfellene er det Miljødirektoratet som har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling og jakt i regionen. Direktoratet skal imidlertid vurdere om slik myndighet skal delegeres til rovviltnemnden etter en helhetlig vurdering av bestandssituasjonen for den aktuelle rovviltart, jf. kommentarene til forskriften § 13 annet ledd.

Annet ledd regulerer hva rovviltnemnden skal legge vekt på ved vedtak om kvote for betinget skadefelling, lisensfelling og kvotejakt på gaupe og antall dyr som kan felles ved slik felling eller jakt. Ved vurdering av felling eller jakt skal rovviltnemnden gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen. Kravet til presisjon i forvaltningsvedtak både med hensyn til bruk av skadefellingstillatelser og kvotejakt/lisensfelling øker jo nærmere ned mot de nasjonale bestandsmålene den aktuelle rovviltart forvaltes.

For ulv vil dette innebære at rovviltnemnden ikke kan fatte vedtak om felling innenfor en familiegruppe eller et revirmarkerende par dersom den «norske» del av ulvebestanden ikke består av mer enn tre helnorske familiegrupper/revirmarkerende par og fire familiegrupper/revirmarkerende par totalt inkludert grenserevir. Om det i tillegg til disse familiegruppene eller revirmarkerende parene er dokumentert ytterligere revirmarkerende par eller familiegrupper som forventes å bringe antallet ynglinger over det nasjonale måltallet, må rovviltnemndene drøfte seg frem til i hvilken grad det skal tillates en ny etablering kontra å beholde de eksisterende familiegruppene eller revirmarkerende parene som grunnlaget for neste yngling.

Det er sekretariatet, jf. forskriften § 5 femte ledd, som skal legge til rette for et godt beslutningsunderlag for den regionale rovviltnemnden. Dersom forutsetningene for et vedtak i en rovviltnemnd endres på en måte som kan ha betydning for det aktuelle vedtaket, skal sekretariatet raskest mulig informere rovviltnemnden om slike endringer. I slike tilfeller skal rovviltnemnden vurdere om det er behov for endringer i de kvotevedtak som er fattet.

(...)

Femte ledd:

Når et vedtak om kvote for felling i henhold til forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11 fattes, vil vedkommende forvaltningsmyndighet vurdere hva som er et forsvarlig uttak av bestanden. Etter at dette vedtaket er fattet kan det likevel skje uforutsette hendelser. Innenfor regionen skal derfor all irregulær avgang belastes fastsatt fellingskvote eller jaktkvote. Bestemmelsen bygger på at forvaltningsmyndigheten i forbindelse med kvotefastssettelse har vurdert det samlede uttak bestanden kan tåle, og at irregulær avgang innenfor regionen derfor må avregnes kvoten.

For irregulær avgang som skjer etter at fellingsperioden eller jaktperioden er utgått må eventuelle konsekvenser ivaretas når forvaltningsmyndigheten neste gang skal vurdere et forsvarlig uttak. De samme avveininger må gjøres av direktoratet ved irregulær avgang når direktoratet fatter vedtak i henhold til forskriften § 13.

Fellingsperioden er 1. desember 2019 til og med 31. mai 2020 for ulv utenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv (§ 10).

#### Videre fra kommentardelen til forskriften

Innenfor ulvesonen vil det være parring, yngling og årssvalper som kan bli berørt av en lisensfelling. Det er derfor i dette området fastsatt en fellingsperiode som på den ene siden sikrer at årssvalpene er store nok til å kunne greie seg uten alfadyr dersom disse blir skutt, og på den andre siden er fellingsperioden avgrenset av perioden da ny parring starter. Ut fra dette er fellingstiden i dette området fastsatt til perioden 1. januar til og med 15. februar.

*Utenfor ulvesonen vil det i hovedsak være lisensfelling rettet mot streifdyr. I dette området er fellingstiden fastsatt til perioden 1. desember til og med 31. mai. Der en lisensfelling utenfor ulvesonen kan berøre årsvalper bør ikke lisensfelling starte før 1. januar. Videre bør lisensfelling utenfor ulvesonen som kan berøre kjente, nye pardannelser avsluttes 15. februar.*

*Tamreindrift kan være sårbar for forstyrrelse hele året, og særlig gjelder dette i siste del av lisensfellingsperioden for ulv utenfor ulvesonen i april–mai. Det påhviler derfor et ansvar på lisensjegere om at lisensfelling av ulv i tamreinområder gjennomføres i samråd med berørte reinbeitedistrikt.*

*Lisensfelling av alle rovviltarter omfattes av grunneiers enerett. Miljødirektoratet kan imidlertid bestemme at felling kan utføres uavhengig av grunneierretten, jf. viltloven § 35. Dette kan for eksempel være aktuelt for å sikre at felling av skadevoldende individer gjennomføres på en effektiv måte.*

### **Om saksbehandlingsfrister**

Klima- og miljødepartementet har i brev av 16. desember 2013 fastsatt instruks om tidsfrister i saker knyttet til rovvilt. En viktig hensikt med instruksen er at saker om kvotejakt og lisensfelling av rovvilt skal behandles mens de ennå er aktuelle. Departementet ber derfor om at saksbehandlingen legges opp slik at fristene kan holdes også der vedtakene påklages. Det betyr normalt at vedtak i 1. instans må fattes senest 2 ½-3 måned før jakt- og fellingsstart. Lisensfellingsperioden for ulv utenfor ulvesonen er fra 1. desember til 31. mai. Et kvotevedtak den 21. august 2019 vil være innenfor dette kravet.

### **3. Bestandssituasjonen for ulv i Norge/Skandinavia**

Ulv overvåkes årlig med felles metoder i både Sverige og Norge i perioden fra 1. oktober til 31. mars. En kartlegger nå antall ulver ved hjelp både av sporing på snø og innsamling av prøver for DNA-analyser, og alle registrerte ulver regnes med i bestandstallene. De endelige resultatene presenteres i en felles rapport 1. juni hvert år. Oversikt i kart over familiegrupper og revirmarkerende par er gitt i kart, fig. 2.

De siste opplysningene om bestandssituasjonen for ulv per dags dato er sammenstilt i rapporten "Bestandsovervåking av ulv vinteren 2018-2019. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia". Rapporten er utarbeidet på oppdrag av Miljødirektoratet i Norge og Naturvårdsverket i Sverige. Opplysningene nedenfor er hentet fra denne rapporten.

Ulvestammen i Sverige og Norge er en felles skandinavisk bestand med utbredelse på tvers av riksgrensen. Årlige registreringer gjennomføres vinterstid i begge land. Miljødirektoratet og Naturvårdsverket har felles skandinaviske retningslinjer for bestandsovervåking av ulv og disse retningslinjene er brukt fra og med vinteren 2014-2015. Bestandsstørrelse, utbredelse og bestandsutvikling for ulvestammen i Skandinavia dokumenteres hovedsakelig ved å kartlegge antall ulverevir med familiegrupper, revirmarkerende par og antall valpekull i registreringsperioden fra 1. oktober til 31. mars. Antall ulver i Skandinavia vinteren 2018-2019 ble beregnet på samme måte som foregående vinter med en omregningsfaktor fra antall registrerte valpekull til antall individer.

Bestandskartlegging gjennomføres i hovedsak ved sporing på snø, med påfølgende identifisering ved DNA-analyser av innsamlede ekskrementer, urin og hår. Informasjon fra radiotelemetri, andre forskningsdata og døde ulver brukes også når slik informasjon er tilgjengelig. Länsstyrelsene i Sverige og Høgskolen i Innlandet i samarbeid med Statens Naturoppsyn (SNO) i Norge er ansvarlige for gjennomføring av feltarbeidet. De kontrollerer også i felt de mange rapportene om spor og andre observasjoner av ulv som blir meldt fra allmennheten.

#### *Antall familiegrupper og revirmarkerende par:*

Vinteren 2018-2019 ble totalt 40 familiegrupper av ulv dokumentert i Skandinavia, hvorav 28 i Sverige, seks i Norge og seks med tilhold på begge sider av riksgrensen. Totalt ble 28 revirmarkerende par påvist, hvorav 18 ble funnet i Sverige, fem på tvers av riksgrensen og fem i Norge. Etter fordeling av de totalt 10 grenserevirene

med halvparten til hvert land ble det påvist i alt 31 familiegrupper og 20,5 revirmarkerende par i Sverige, mens Norge hadde totalt 9 familiegrupper og 7,5 revirmarkerende par av ulv.

#### Antall ynglinger

For 2018 ble det dokumentert 38 ynglinger av ulv i Skandinavia i registreringsperioden (1. oktober-31. mars), hvorav 27 valpekull i helsvenske revir, fem i helnorske revir og seks i revir på tvers av riksgrensen mellom Sverige og Norge.

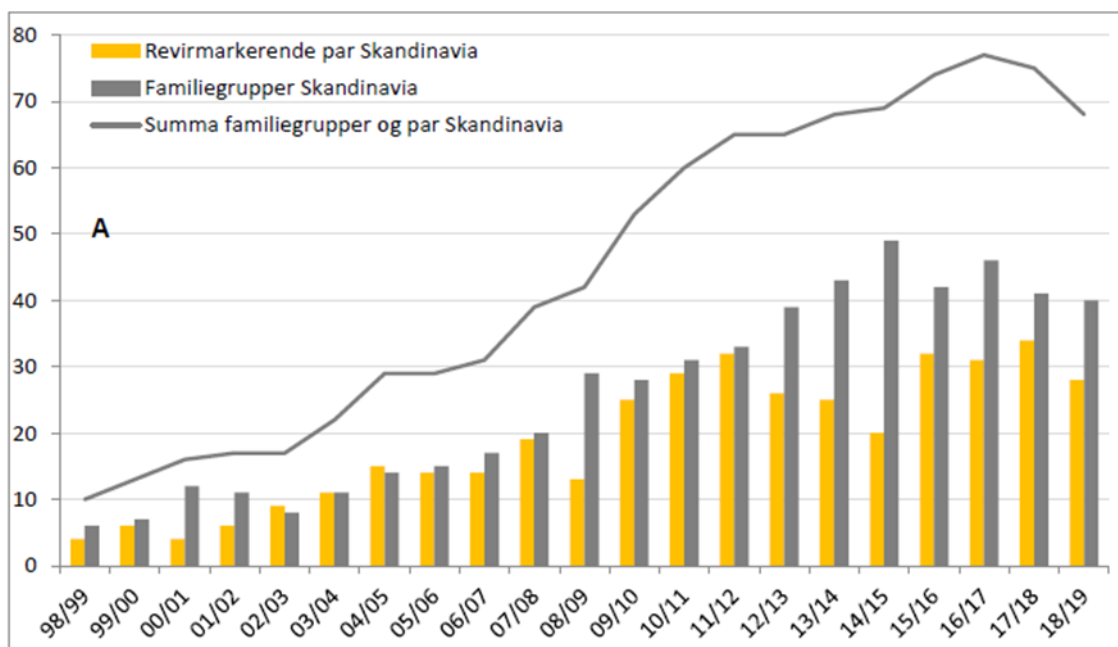
#### Bestandsstørrelse:

Med samme metode som ble brukt i fjor ble det for vinteren 2018-2019 beregnet en bestand på 380 (95% CI = 300-494) ulver i Skandinavia. Delbestanden i Sverige, inklusivt halvparten av grenserevirene, ble ved samme metode beregnet til 300 (95% CI = 237-390). Beregningsmetoden er basert på antall kull med årssvalper vinterstid og inkluderer både levende og døde ulver gjennom hele registringssesongen. For den mindre norske delbestanden, inklusivt ulver i grenserevir, er målsettingen fortsatt å registrere alle individer i felt. Medregnet halvparten av de 40-41 ulvene som ble dokumentert med tilhold på begge sider av riksgrensen ble 84-87 ulver påvist i norsk delbestand.

#### Genetikk:

En tidligere kjent finsk-russisk ulvetispe hadde fortsatt tilhold innenfor ulvebestandens yngleområde og ble dokumentert som mor til et nytt valpekull født i 2018 (Örebro län). Tre ny finsk-russiske ulver ble påvist i i nord i Skandinavia utenfor ulvenes reproduksjonsområde vintersesongen 2018-2019. To ble skutt ved skadefelling i Finnmark høsten 2018 og én ble dokumentert ved sporing i Norrbottens län i april 2019. Totalt 12 avkom ble dokumentert (F1) etter fem tidligere kjente finsk-russiske ulver, hvorav fem var revirmarkerende ulver i familiegrupper eller par.

Den gjennomsnittlige innavlskoeffisienten, som reflekterer innavlsnivået i den skandinaviske ulvestammen, ble beregnet til 0,25 for vinterens registrerte familiegrupper, en svak økning i forhold til i fjor.



Figur 1: Antall dokumenterte familiegrupper (grå søyler) og revirmarkerende par (oransje søyler) og totalt i Skandinavia (grå graf) for hele registreringsperioden 1. oktober – 31. mars, vintrene 1998/99 – 2018/19, Tallene inkluderer familiegrupper og par som er kjent avlivet i registreringsperioden.

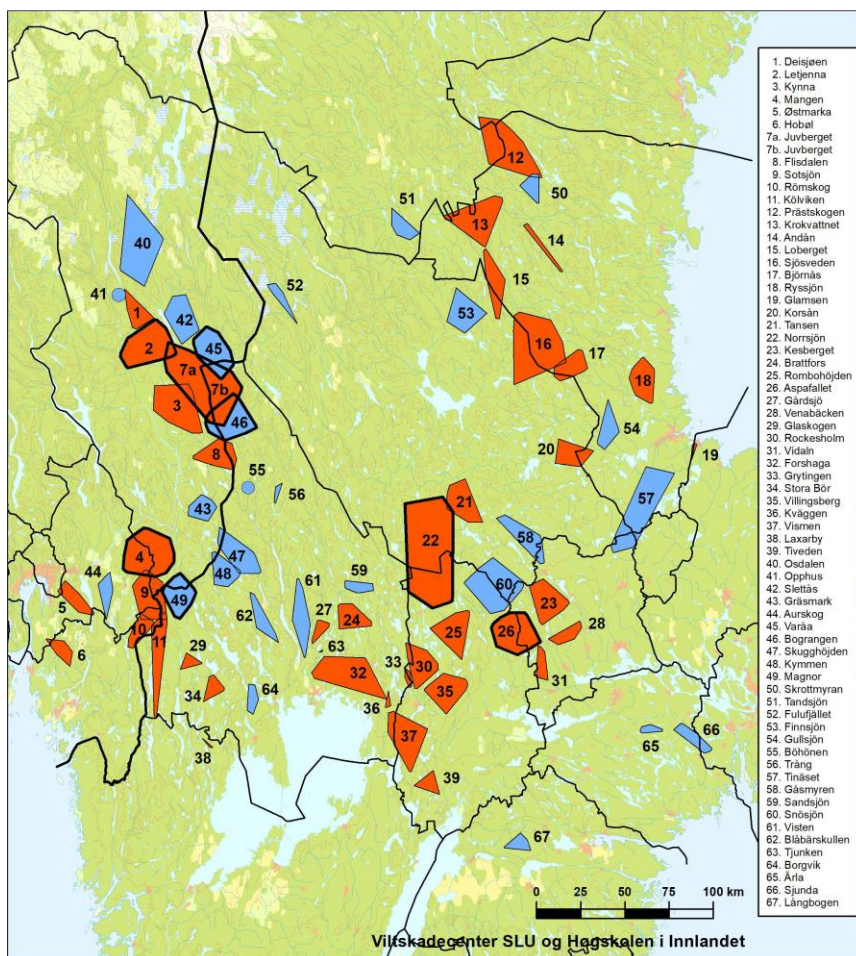


Fig 2. Familiegrupper (røde polygoner) og revir markerende par (blå polygoner). Tjukk ytterkant angir revir hvor minst en ulv hadde GPS-sender om vinteren. Figuren er hentet fra "Bestandsovervåking av ulv vinteren 2018-2019. Bestandsstatus for store rovdyr i Skandinavia".

#### 4. Bestandssituasjon og skadeutvikling for ulv mer spesifikt for Oppland

##### Tidligere år

Det er ikke påvist ynglinger av ulv i Oppland i nyere tid, men regionen har de siste årene hatt besøk av streifindivider. Noen individer har også hatt tilhold i enkelte områder over lengre tid.

Kort sammenstilling av de viktigste hendelser med ulv i Oppland de senere år:

- Påviste tap av rein til ulv i Oppland i Vågå og Lom i 2001.
- I mai 2006 ble en skadegjørende ulv i Lesja felt på skadefellingstillatelse gitt av direktoratet.
- I 2007 gjorde en streifende ulv skader på sau i Ringeby i forbindelse med beiteslipp, men ulven ble ikke felt.
- I 2008 hadde en svært små tap voldt av ulv i Oppland, mens det i 2009 var store ulveskader i Nord-Fron og Ringeby. Det ble gitt skadefellingstillatelse på to ulver, og begge ble felt.
- I juni 2010 ble den radiomerkede «Galven 2» felt på skadefellingstillatelse i Lillehammer kommune av Statens naturoppsyn. I tillegg ble to ulver felt i Ringeby i juli 2010.



- I 2011 ble det ikke registrert tap av beitedyr til ulv i Oppland, men ulv ble observert flere steder. Det ble påkjørt en ulv på jernbanen ved Hunderfossen i mai 2011, men ulven kom seg videre.
- I 2012 ble det gjort mange observasjoner av ulv, særlig i april-mai, og to individer oppholdt seg i Lesja over lengre tid. Den ene ble felt på skadefelling i midten av juni, men den andre ble ikke felt, til tross for sammenhengende skadefellingstillatelse til begynnelsen av oktober. Det ble påvist store tap til ulv i Lesja i 2012.
- I 2013 ble det påvist 174 skader av ulv Oppland (Skadene I Gausdal, Øyer, Nord-Fron og Øystre Slidre). To ulver ble felt på skadefelling, hvorav en i Vang og en i Nord-Fron. I tillegg ble en ulv påkjørt av toget ved Eina. Det ble felt en ulv på skadefelling i Nord-Fron og en i Vang.
- I mai 2014 var det innvandring av noen dyr inn i Oppland. Et av disse er tatt ut på skadefelling i regi av SNO (Nord-Fron). To andre dyr ble først sporet i Grimsdalen i Dovre, så Skogbygde i Vågå, videre gjennom Reinheimen i Skjåk. Det ble tidlig gitt skadefellingstillatelse på disse dyrene pga. av skadepotensialet for kommende beitesesong og de erfaringer vi har gjort mht til innvandrende ulv tidligere år, da særlig i 2009, -12 og -13. I desember dette året ble en ulv tatt ut på skadefelling i Øystre Slidre etter omfattende skader på tamrein.
- I 2015 ble det tatt ut tre ulver på skadefellingstillatelse i Oppland. Den ene, i Ringebu, ble tatt ut pga framtidig skadepotensiale (før den gjorde skade). Den andre var trolig en som først gjorde skade i Ringsaker og vandret nordover til Roverud med skader der. Den tredje ble felt i Nord-Fron etter å ha gjort en del skade på sau i Midt-Gudbrandsdal en tid. I juni var det skader i Jevnaker/Lunner som fortsatte over i Ringerike/Hole kommuner i Buskerud, her ble det ikke felt noen dyr. DNA-funn viste at dette dyret var det samme som tok sau på Torpa/Nordre Land i rundt påsken samme år.
- 2016 fikk vi tidlige skader av ulv på Lesja, denne ble raskt felt. Det samme ble en ulv som gjorde skade på Kvamsfjellet i Nord-Fron.
- I 2017 hadde vi i tidsrommet 30- mai – 7. august avdekt rundt 300 skadetilfeller av ulv i Hurdal og Gran/Toten (fig 4). Ulven ble felt den 7. august. Omfattende tiltak; hjemmebeite, flytting av dyr mv. En ulv ble raskt felt i Ringebu, etter 8 påviste skader i Imsdalen. Kort tid etter ble det iverksatt skadefellingstillatelse på ulv fra FM Hedmark etter nye skader på Stor-Elvdalsida i samme område.
- I 2018 hadde en ulv tilhold i grenseområdene mellom Jevnaker/Ringerike det meste av sommeren. Det var et relativt begrenset skadeomfang sammenlignet med fjoråret. Ulven ble felt på lisensfelling den 22. sept. I Ringerike kommune. En ulv ble felt på skadefelling Øyer den 14. juni, 23 påviste skader på forholdsvis kort tid.

#### *Status ulv i 2019 – Oppland*

Det er pr nå registrert kun en skade av ulv i Oppland (Lunner 31. mai dato) i 2019 (fig 3).

Det er også registrert en ulv flere ganger i perioden 19. mai til 7. aug i Sør-Aurdal kommune, på østsiden av Begnadalen. Det er ikke registrert noe skader på sau av denne ulven. Det er i perioder vært fellingstillatelse på dette individet, men er ikke felt.

Selv om vi har hatt årsvise skadesituasjoner med ulv de senere år i beitesesongen, er forekomsten av ulv i Oppland vinterstid, dvs i lisensfellingsperioden svært beskjeden (se vedlegg 2). Dette kommer bla. av at ulv som vandrer fra etablerte revir østover og i Sverige, før eller senere blir tatt ut på skadefelling oftest før vinteren setter inn.

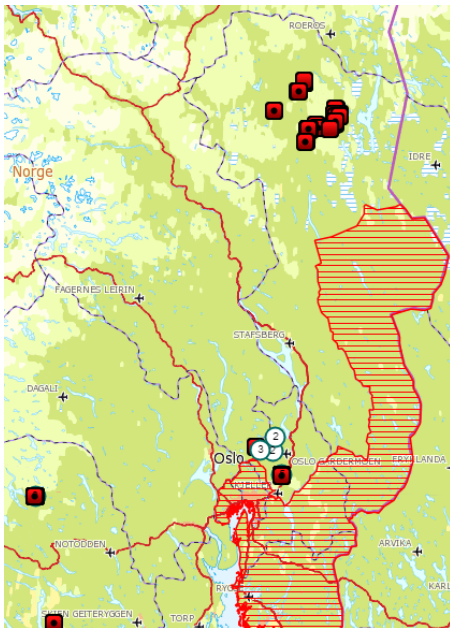


Fig 3. Påviste skader av ulv hittil i 2019. Pr 14. august. Det er bare en skade av ulv i Oppland, Lunner 31. mai.

## 5. Tidligere kvotevedtak – lisensfelling ulv

Rowiltnemnda har vedtatt følgende kvoter for lisensfelling på ulv de siste år;

	Nemndas kvotevedtak – ant. dyr	Felt
2011/12	1	-
2012/13	1	-
2013/14	3	-
2014/15	3	-
2016/17	3	-
2017/18	7	-
2018/19	6	- (ett dyr belastet kvoten, påskutt utenfor jakttid)

Siden 2000 er 25 ulver blir felt i Oppland. 21 av disse er tatt ut på skadefelling. En ulv felt i nødverge, en påkjørt av bil, en påkjørt av tog, en er påskutt utenfor jakttid (2018). Det er altså ikke felt ulv på ordinær lisensfelling i Oppland. I Hedmark er 62 av 150 felte ulver felt på lisensfelling i samme tidsrom. I Buskerud er 2 av 5 felte ulver felt på lisensfelling.

Fellingsperioden for ulv er fra 1. desember – 31. mai. Dette betyr at en eventuell felling av ulv på skadefelling etter at lisensfellingskvoten er vedtatt, trekkes fra lisensfellingskvoten.

## 6. Skader på husdyr og tamrein

I 2014 ble 33 tamrein påvist drept/skadet av ulv i Øystre Slidre/Nord-Aurdal – totalt 53 rein ble erstattet som tap til ulv. 15 sau/lam ble påvist drept/skadet av ulv, totalt ble ca 300 sau/lam erstattet som tap til ulv.

I 2015 ble det påvist 68 skadetilfeller med ulv som skadegjører, det ble erstattet 356 sau og lam som tap til ulv totalt i 2015.

I 2016 ble det påvist 37 skadetilfeller med ulv som skadegjører, der de fleste var påvist i Fron. Det er ble gitt erstatning for et tap på 211 sau/lam.

I 2017 ble det påvist 349 skader av ulv i Oppland, 294 av disse var på Gran/Østre Toten – resten i Ringebu. Det ble gitt erstatning for 893 sau/lam som ulveskade.

I 2018 ble det påvist 48 skader av ulv i Oppland, der flesteparten var i Jevnaker/Lunner og i Øyer. Skader ble også påvist i Etnedal, Nord Aurdal og Gausdal. Det ble erstattet 321 sau/lam som ulveskade i hele fylket.

Tap til ulv varierer en del mellom år, og hadde en topp i 2013 og i 2017. (se fig 4).

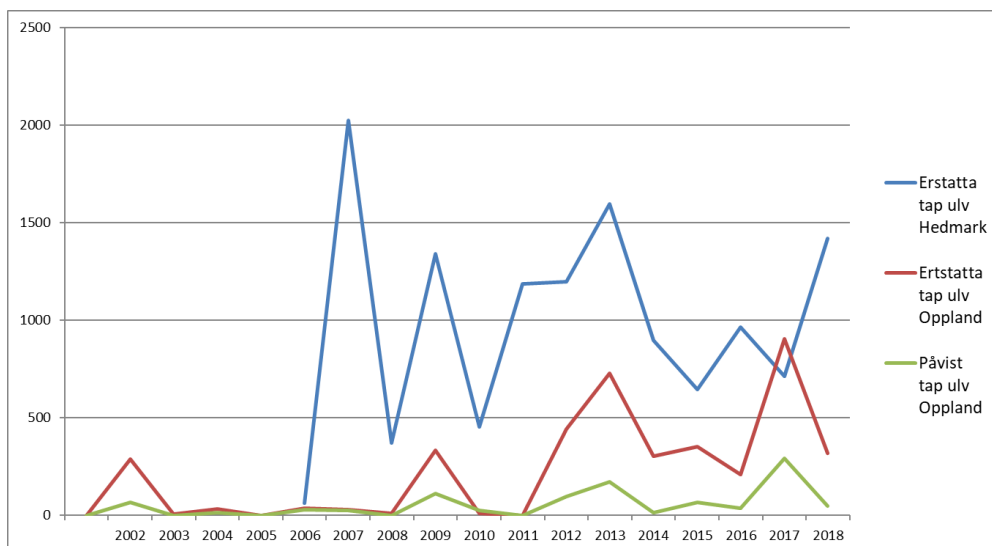


Fig 4. Forekomst av ulv og gjennom det skadeomfang, har variert mye fra år til år i Oppland. Figuren viser også tapsutviklingen i Hedmark (tall ikke tilgjengelig før 2006)

## 7. Vurdering

Med de bestandsmål som er satt for forvaltningsområdet for ulv i Norge og bestandsmål for ulv i Sverige, må det framover påregnes streifindivider, også i noen grad i vinterhalvåret i Oppland. Når jakttiden nå er forskjøvet fra 1. oktober – 31. mars til 1. desember – 31. mai vil lisensfellingssperiden omfatte den tiden av året der vi får innvandring av enkelt dyr østfra på våren. Slike streifdyr kan erfaringsmessig gjøre stor skade på bufe og tamrein. Selv om det ikke er bestandsmål for ulv i Oppland, er det likevel ingen regel mot at enkelt dyr kan opptre, men skadeomfanget skal begrenses mest mulig bl.a. gjennom lisensfelling og skadefelling, og andre forebyggende tiltak.

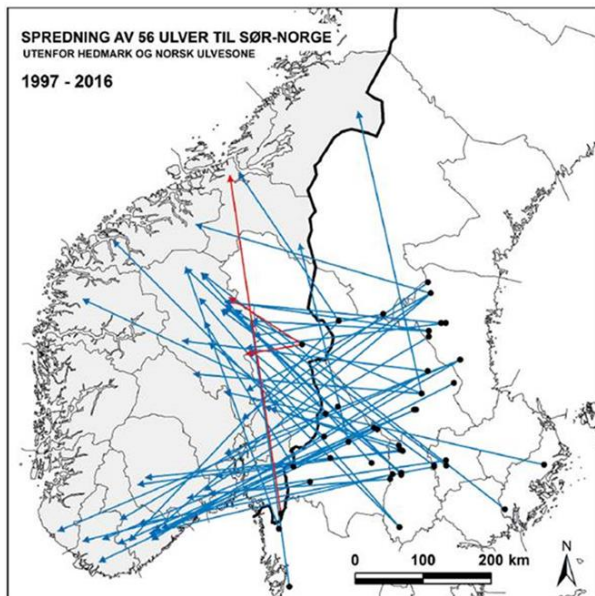


Fig 5. Spredning av ulv til Sør-Norge utenfor ulvesonen. Nesten alle individer vi har fått inn over Sør-Norge stammer fra revir fra svensk side.

Lisensfelling vinterstid vil ikke nødvendigvis foregå på de samme individene som vil opptre i fylket sommerstid. De dyr som vi har på streif i Oppland, har stort vandringspotensial (ikke revirhevdende). Lisensfelling av ulv i Oppland har hatt en noe usikker effekt i forhold til direkte tapsreduksjon hos oss den påfølgende beitesesong. Erfaring til nå, tilsier at det er dyr som vandrer inn på våren, helst fra revir i Sverige som gjør skade på bufe i Oppland (fig 5). Disse dyrene vurderes å være av liten betydning i forhold til å oppnå det nasjonale bestandsmålet, da erfaring viser at de i liten grad vandrer tilbake østover igjen. De kan imidlertid ha stor genetisk verdi for den Skandinaviske ulvestammen. Likevel, dersom det skulle være ulv i Oppland under lisensfellingsperioden, vil dette representere et skadepotensiale for framtidig beitesesong.

Innvandrende ulv har i enkelte situasjoner gjort betydelig skade på sau. I noen tilfeller har en i avgrensede perioder kunnet dempe skadene ved andre tiltak enn felling som f. eks forsinket slipp/hjemmebeite/flytting av sau. Disse tiltakene er likevel så kostnadskrevenende over tid, at det verken er en realistisk eller tilfredstillende løsning i et område som har status som beiteprioritert, og har et stort antall sau på utmarksbeite slik tilfellet er i Oppland jf. prinsippene i differensiert forvaltning. Sekretariatet anser at det derfor ikke foreligger andre tilfredstillende løsninger enn lisensfelling.

I og med at det er sau over det meste av arealene i fylket, vil det etter sekretariatets oppfatning være hjemmel for å vurdere kvote for hele fylket. Vi mener det derfor er et rettslig grunnlag for å iverksette lisensfelling etter naturmangfoldlovens § 18 b. For den spredte og uforutsigbare forekomsten av ulv som måtte opptre her mener vi § 18 c ikke er relevant rettslig grunnlag.

I region 4 og 5 er det fra sekretariatet foreslått en lisensfellingkvote på 12 dyr utenfor ulvesona. Det er innenfor ulvesona foreslått en kvote på inntil 8 ulver med hensikt å ta ut alle individer i *Letjennareviret*. Kvoteforslagene vil bli behandlet av rovviltnemndene i fellesmøtet den 20. august. Det vil bli gitt en nærmere orientering om utfallet i møtet den 21. august.

Lisensfelling av ulv i Oppland berører ikke kjente revirmarkerende par eller familiegrupper. Sekretariatet anser at uttak av streifende ulv her i liten grad vil påvirke muligheten til å nå bestandsmålet kommende år.

I vurderingen av lisensfellingkvote legger sekretariatet spesielt vekt på at det fortsatt er relativt høy aktivitet av ulv i regionen de siste årene. Det har vært flere til dels store tapssituasjoner til ulv i perioden 2009-18 i Oppland. Det er tatt ut totalt 52 ulv i Sør-Norge på skade- og lisensfelling siden 1. oktober 2017. Det er videre vektlagt at en har begynt å regulere bestanden noe på svensk side (110 dyr siden 1.1.2017). Det vil være rimelig

å anta at et slikt uttak har bidratt til å redusere innvandring av ulv i Norge på våren, men det er usikkert i hvilket omfang. De 2 siste årene har imidlertid ikke svenske myndigheter åpnet for lisensfelling på grunn av bestandsforholdene.

Det er vanskelig å forutsi hvor mange ulver som vil oppholde seg i Oppland kommende vinter og vår, og om disse vil gjøre skade kommende beitesesong. Vi har hatt jevnlig forekomst av ett individ (Sør-Aurdal) i beitesesongen, men foreløpig er det ikke kjent at denne har gjort skade på sau. En må ta høyde for at en i løpet av mai dvs siste del av lisensfellingsperioden, vil som tidligere år får innvandring av dyr østfra som vil representere et skadepotensial.

Ut fra den kunnskap om antall individer som erfaringsmessig kan opptre i fylket, og der det er tatt høyde for noe innvandring på våren, tilrår sekretariatet at det vedtas en lisensfellingkvote på tre - 3 ulver i region 3 for lisensfellingsperioden 2019/2020.

Rovviltnemnda kan til enhver tid endre eget vedtak om kvote for lisensfelling dersom nye opplysninger tilsier det. Fylkesmannen vil i den forbindelse holde nemnda spesielt oppdatert om eventuelle individer som oppholder seg lang tid i fylket, genetisk kunnskap om enkeltindivider og annen relevant informasjon.

Av hensyn til den genetiske variasjonen i bestanden, bør det vurderes tiltak for at en ikke feller et individ som stammer fra den finsk-russiske bestanden. Sekretariatet viser til felles retningslinjer for forvaltning av genetisk verdifulle individer i den skandinaviske ulvebestanden fra Miljødirektoratet og Naturvårdsverket om dette. Det har i 2018 kommet nye føringer for å klarlegge individer av ulvs genetiske status er gitt i brev fra Klima- og miljødepartementet av 24. april 2018, samt brev fra Miljødirektoratet av 21. mai.

Fylkesmannen vil følge opp dette slik:

- Tett dialog med SNO, som gjør en ekstra innsats for å forsøke å finne DNA ved skader/observasjoner, dette ligger likevel inne i SNOs instruks fra tidligere – men vi er enige om å ha en ekstra fokus i 2018 og framover.
- i skadefellingsvedtakene er det et vilkår at medlemmer i skadefellingslaget samler inn evt DNA (hår/skit) og leverer dette til SNO. Ved DNA-funn har Fylkesmannen varslet Rovdata om at prøver er innsendt, Rovdata har analysert prøvene så raskt som mulig og gitt Fylkesmannen svar pr telefon.
- Fylkesmannen har direkte finansiert bruk av sporhunder ved et par observasjoner for bl.a. om mulig finne DNA.
- I vedtakene er det gitt varsel om at andre tiltak enn felling kan være aktuelt dersom genetisk verdifulle individer identifiseres
- I annonseringen av lisensfellingen vil vi oppfordre jegere til å samle inn DNA, samt at SNO vil følge opp spormeldinger i lisensperioden. Ved en eventuell lokalisering av genetisk viktige individer i lisensfellingsperioden vil nemnda/Fylkesmannen ta kontakt med Miljødirektoratet for å vurdere tiltak.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8 til 12 i naturmangfoldloven legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Fylkesmannen har benyttet eksisterende kunnskap om ulv i behandlingen av saken, jf. § 8, beskrevet ovenfor i saksframlegget. Gjennom statusrapporter og annen informasjon fra overvåkingen (Rovdata) og det skandinaviske ulveprosjektet (Skandulv) er det betydelig kunnskap om den samlede belastningen som ulvebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Undersøkelser fra Skandinavia viser at ulovlig jakt er en vesentlig faktor som påvirker den samlede belastningen på ulvebestanden. Det registreres også noe sykdom på ulv og avgang ved påkjørsler. I tillegg blir bestanden påvirket av den høye graden av innavl i bestanden, skadefellinger og lisensfelling. Fylkesmannen har vurdert den samlede belastninga som ulvebestanden er og vil bli utsatt for, og mener at vedtaket ikke er i strid med prinsippet i § 10 i naturmangfoldloven. Ut fra overnevnte vurderer vi at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig, og føre-var-prinsippet er derfor tillagt liten vekt, jf. naturmangfoldloven § 9. Vi viser i den forbindelse også til at innstillingen legger opp til at man skal vurdere tiltak for å unngå felling av genetisk verdifulle individ. Etter vår vurdering er § 11 ikke relevant her, og vi legger til grunn at Stortinget gjennom vedtaket om forvaltningsområde for ynglende ulv har tatt de hensyn som senere er nedfelt i naturmangfoldloven § 12.



## **8. Sekretariatets forslag til vedtak**

Roviltnemnda har jf §§ 4, 7 og 10 i rovviltforskriften myndighet til å fastsette lisensfellingskvote for ulv i region 3 (Oppland). For hjemmelsgrunnlag vises det til naturmangfoldlovens § 18 b.

Roviltnemnda vedtar en kvote på 3 – tre - ulv i region 3 (Oppland) uten noen nærmere regioninndeling for 2019/2020. Roviltnemnda kan til enhver tid endre eget vedtak om kvote for lisensfelling dersom nye opplysninger tilsier det. Av hensyn til bestandssituasjonen og den genetiske variasjonen i bestanden, må en vurdere tiltak slik at en at en ikke feller et individ som stammer fra den finsk – russiske bestanden.

Eventuelle endringer av områdegrensener og fordeling av gjenværende kvote underveis i fellingsperioden skal sekretariatet avklare med leder av nemnda. Bakgrunn, hjemmelsgrunnlag og begrunnelse går fram av saksframlegget fra sekretariatet.

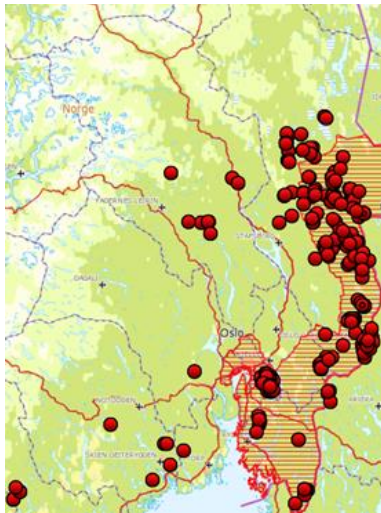
**Vedlegg (2)**

## Vedlegg 1. De viktigste hendelser/skadesituasjoner med ulv i Oppland de senere år.

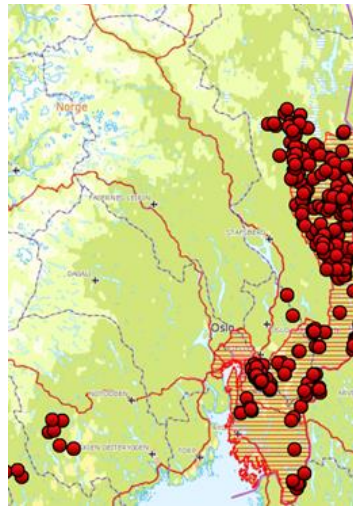
	Kommune	Påvist skade av ulv	Erstattet til ulv	Skadeperiode	Felt dato	Skadeperiode, varighet	Merknad
2006	Lesja	33	35	8. mai- 31. mai	31/5	22 d.	Skadefellingstillatelse gitt av direktoratet
2007	Ringebu	26	29	1.-4. juni	-	4 d	
2009	N-Fron	61	225	12/6-23/7	16/7 2/7		2 ulver pådro sammen, det ble gitt 1 mill fra M-dir til forsinka slipp
2010	Ringebu/Øyer	22	45	13/6-27/6	27/6 27/6	14 d	2 ulver felt, den ene i nødverge
2012	Lesja	96	430	15/6-1/10	17/6	100 d	Den ene av de to ulvene gikk der stort sett hele sommeren
2013	Gausdal	28	106	26/5-9/6	-	14 d	Skadene var i grenseområdene mellom Fron og Ø-Slidle
	Ø-Slidle	39	146	23/6-13/7	16/7	20 d	
	Fron	91	211	23/6-16/7			
	Dovre	11	95	22/6-17/7	-		
	Vang	8	8	8/6-9/6	9/6	1 d	
2014	Dovre/Vågå/ Fron				10/5 15/5	0	Ble felt en ulv i Vågå forut for skade, i tillegg ble en ulv tatt ut i Fron i mai forut for skade
	N-Aurdal	33	53	26-29/12	31/12	3 d	Skade på tamrein
2015	Ringebu				17/5		Felt før skade
	Lillehammer	15		5/6-6/6	5/6		Ikke søkt om erstatning
	N-Fron/Sel	29	139	18/6-20/7	20/7	33 d	
2016	Lesja	2	4	23/5-24/5	25/5	3 d	
	N-Fron	30	121	12/6-19/6	19/6	7 d	
2017	Ringebu	12	173	19/6	19/6	1 d	Ble påskutt, ettersøk Senere felt i 2017, Hedmark
		43		25/6-5/7	-	10 d	
	Gran/Østre Toten	294	720	1/6-7/8	7/8	67 d	Særlig kompensasjonsordning
2018	Jevnaker/ Lunner/Gran	14	203	26/5-22/9		110 d	Felt lisensfelling okt
	Gausdal	5	16	17/5		1 d	Ingen observasjoner i etterkant
	Etnedal/N-S Aurdal/Ø-Slidle	6	26				
	Øyer	23	67	13-14. juni	14. juni	2 d	



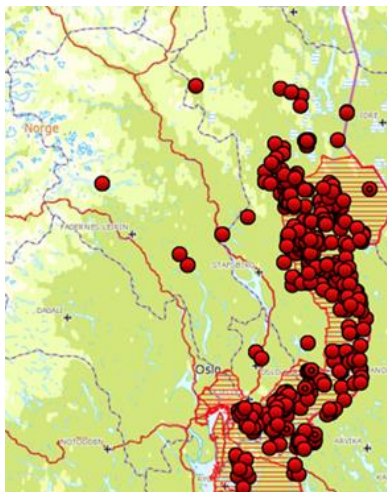
**Vedlegg 2. Observasjoner av ulv i lisensfellingsperioden de siste 5 år.**



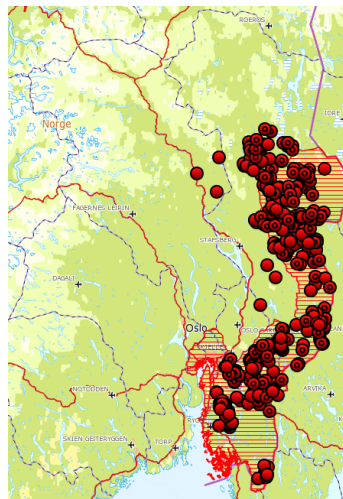
1. okt 2014-31. mars 2015



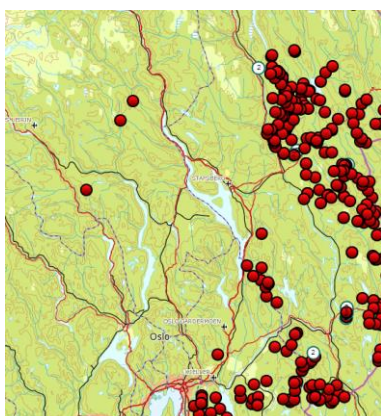
1. okt 2015-31. mars 2016



1. okt 2016-31. mars 2017



1. okt 2017-31. mars 2018



1. des 2018- 31. mai 2019 (ny lisensfellingsperiode, den reelle fellingsperioden var 1. okt - 31. mai)